

Kunst en recht: kan het ene zonder het andere?

Kunstenaars worden, of ze het nu willen of niet, zoals anderen opgescheept met de administratieve en juridische omkadering van hun beroep. Zij worden beschermd tegen een aantal risico's via de sociale zekerheid en dragen zij hiervoor bij, ze sluiten overeenkomsten, ze betalen belasting op hun beroepsinkomsten, ze zijn eventueel onderworpen aan de BTW,...

De huidige regelgeving, ondermeer op het vlak van de sociale zekerheid en de belastingen, houdt niet altijd rekening met de specifieke werkomstandigheden van de kunstenaars. Een reeks opvallende problemen werd in het verleden reeds onderzocht en geïnventariseerd. Vanuit verschillende hoeken werd er naar oplossingen gezocht. Zo bogen ACOD-Cultuur, vzw Cultuur-werk en het Vlaams Theater Instituut zich over een aantal problemen waarmee de podiumkunstenaars die free-lance werken worden geconfronteerd. Dit onderzoek met concrete oplossingen, bracht basismateriaal aan voor een wetsvoorstel van Jan Peeters, Patrick Hostekint en Leo Peeters.

Van september 1991 tot september 1992 werden, met de steun van de Franse gemeenschapsminister van cultuur, een reeks ronde-tafelgesprekken georganiseerd waarin kunstenaars, organisatoren, ambtenaren van betrokken diensten, en andere geïnteresseerden telkens bepaalde thema's aanpakten. Deze thema's betroffen zowel de podiumkunstenaars als scheppende kunstenaars en gingen verder in op verschillende rechtstakken (sociale zekerheid, fiscaliteit, individuele en collectieve arbeidsverhoudingen). De gesprekken werden gevoerd op basis van een dossier, met een uitgebreide inventaris van problemen en concrete oplossingen, opgesteld door André Nayer en Suzanne Capiou, twee vorsers van het

Centre d'Etudes et de Recherches Pluridisciplinaires, een onderzoeksinstituut verbonden aan de ULB, en auteurs van het basiswerk "Le droit social et fiscal des artistes", uitgebracht in 1987. De huidige Franse gemeenschapsminister van cultuur, Eric Tomas, stelde in september 1993 het eindrapport van deze besprekingen voor. Hierin zijn een hele reeks concrete oplossingen opgenomen.

In een persmededeling verklaart de Vlaamse gemeenschapsminister van cultuur, Hugo Weckx, dat ook hij als pleitbezorger wil fungeren voor de kunstenaars en werk wil maken van een aangepast statuut. Zo nam hij contact op met de bevoegde federale ministers, Miet Smet (Tewerkstelling), André Bourgeois (KMO's), Philippe Maystadt (Financiën) en Bernard Anselme (Sociale Zaken) om hen aan te sporen deze problematiek binnen hun bevoegdheden te behandelen. Ook premier Jean-Luc Dehaene en begrotingsminister Herman Van Rompuy werden aangesproken.

Tussen woorden, onderzoek en daden, blijkt nochtans een grote kloof te bestaan. Een brief of vrijblijvende contacten blijken niet voldoende om de bevoegde overheden en hun administraties tot kunstenaarsvriendelijke reflexen aan te zetten. Een schrijnend voorbeeld van warse ambtenaren die tegen alle logica en zelfs tegen hun eigen minister in, een consequent kunstenaars-onvriendelijk beleid volgen, vindt men in het dossier rond de bedrijfsvoorheffing op inkomsten van niet-inwonende podiumkunstenaars.

Het reizen in binnen- en buitenland maakt integraal deel uit van het leven van een podiumkunstenaar. Dit reizen maakt de toepassing van sommige regels, bijvoorbeeld de belastingheffing, moeilijker. Maar dit is een mes dat langs twee kanten snijdt.

Voor de belastingadministratie is het soms moeilijk om de inkomsten die betrekking hebben op prestaties in het buitenland terug te vinden. Heffing van belasting in het land van optreden en niet in het woonland, lijkt hiervoor een eenvoudige oplossing.

Voor de kunstenaar brengt deze oplossing een aantal problemen mee. Hij zal telkens in een ander land belastbaar zijn, volgens andere regels, met andere afrekeningen,... Bovendien is het niet zo dat het inkomen altijd eenvoudig kan opgesplitst worden naar elk optreden apart toe. Zo kan hij bijvoorbeeld een globale maandwedde krijgen, doch repeteren en/of optreden in 3 verschillende landen. Heffing in het land waar hij of zijn werkgever of opdrachtgever gevestigd zijn, lijkt voor hem de meest logische oplossing.

In de gevallen waarin kunstenaars in opdracht of in dienstverband van gezelschappen, orkesten of andere juridische gestructureerde organisaties werken, is de moeilijkheid om bepaalde geldstromen op te sporen trouwens zo goed als nihil. Die organisaties zijn in hun land van vestiging onderworpen aan regelgeving zoals ondermeer voorschriften m.b.t. de boekhouding en jaarrekeningen en worden daar gecontroleerd. Voor de gesubsidieerde organisaties komt er, naast het normale toezicht, bovendien nog de controle van de subsidiërende overheid bij.

Een goede regeling probeert een evenwicht te vinden tussen de verschillende belangen en houdt zo veel mogelijk rekening met de kenmerken van elke situatie. In de huidige praktijk is dit echter absoluut niet het geval. Een zo ruim mogelijke wetsbepaling moet de heffing op de inkomsten van niet-inwonende podiumkunstenaars die in België optreden, koste wat koste, mogelijk maken. De heffing van de belasting gebeurt via bedrijfsvoorheffing, die meteen ook eindbelasting is. Men voorziet bovendien dat de voorheffing ook verschuldigd is wanneer er niet rechtstreeks aan de kunstenaar wordt uitbetaald. Uit de voorbereidende werken blijkt dat de invoering van deze laatste bepaling er duidelijk op gericht is misbruiken te voorkomen.

Aan de oorspronkelijke bedoeling, de correcte technische uitwerking en de problemen bij de invoering van dergelijk systeem, wordt echter geen enkele aan-